

3. PERUSOPETUS

3.1. Rahoitettava toiminta ja rahoituksen yleiset perusteet

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Kunta voi järjestää palvelut itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelut muulta luvan saaneelta opetuksen järjestäjältä. Kuntien välistä yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Kunta voi lisäksi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta, lisäopetusta, perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa sekä perusopetusta muille kuin oppivelvollisille.

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen ja että opetuksen järjestäjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Lupa vieraskielisen opetuksen, erityisopetuksen, erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen ja kansanopistossa muille kuin oppivelvollisille annettavan opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella, vaikka opetuksen järjestäjä ei ole tehnyt edellä tarkoitettua sopimusta. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten.

Pääosa esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoituksesta yhdistettiin vuoden 2010 alusta osaksi kuntien peruspalvelujen ns. yhden putken valtionosuutta, jota hallinnoi valtiovarainministeriö. Valtionosuus määräytyy kunnan 6-15 -vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan.

Opetusministeriön hallinnoima osa esi- ja perusopetuksen rahoituksesta määräytyy opetuksen järjestäjän oppilasta kohden määräytyvien rahoitusperusteiden mukaan.

3.2. Valtiovarainministeriön hallinnoima rahoitus

3.2.1. Esi- ja perusopetuksen valtionosuus kunnille

Kunnille myönnettävä esi- ja perusopetuksen valtionosuus on osa kunnan peruspalveluiden valtionosuutta, jonka myöntää valtiovarainministeriö. Rahoituksesta säädetään *kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009)*. Kunnan peruspalveluiden valtionosuusprosentti on 34,08 %.

Valtionosuuden laskemisen perusteena ovat esi- ja perusopetuksen *laskennalliset kustannukset* saadaan kertomalla esi- ja perusopetuksen *perushinta* luvulla 0,77, lisäämällä tuloon esi- ja perusopetuksen perushintaan tehtävät kuntakohtaiset *korotukset* ja kertomalla näin saatu euromäärä kunnan 6-15 -vuotiaiden määrällä. Kunnan 6-vuotiaiden määrä otetaan huomioon kertomalla se luvulla 0,91.

Perushinta vuodelle 2010 on 6 604,64 euroa kunnan 6-15 -vuotiasta asukasta kohti.

Perushintaa korottavat tekijät ovat:

asukastiheys alle 40 as/km² ja lisäkorotus, jos asukastiheys on alle 4 as/km²
kaksikielisyys
saaristoisuus
13-15 -vuotiaiden osuus
ruotsinkielisyys
vieraskielisyys

3.2.1.1 Laskennallisten kustannusten laskentaperusteet

Perusosa

Kunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten perusosa on $0,77 \times$ perushinta \times kunnan 6-15 -vuotiaiden määrä (6-vuotiaat luvulla 0,91 painotettuna).

Perusosaan tehtävät korotukset

Perusosaa korotetaan perushinnasta laskettavien *korotuskertoimien* ja kunnan 6-15-vuotiaiden painotetun määrän tulolla.

Asukastiheyskorotus

kunnille, joiden asukastiheys on alle 40 asukasta/km²:
perushinta \times asukastiheyden korotustekijä \times 0,1

Asukastiheyden korotustekijä saadaan luvun 40 luonnollisen logaritmin ja kunnan asukastiheyden luonnollisen logaritmin erotuksena.

korotus kunnille, joiden asukastiheys on alle 4:
perushinta \times asukastiheyden korotustekijä \times 0,017;
- jos asukastiheys on yli 3 mutta alle 4, edellä mainittu tulo kerrotaan luvun 4 ja kunnan asukastiheyden erotuksella

Kaksikielisyyskorotus

kaksikielisessä kunnassa:
perushinta \times 0,04.

Saaristokuntakorotus

perusosaa korotetaan saaristoisuuden perusteella seuraavasti:
jos kunnan väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, perusosaa korotetaan:
perushinta \times 0,25

muissa saaristokunnissa:
perushinta \times 0,06.

13-15-vuotiaiden korotus

perushinta x 0,3 x kunnan 13-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

Ruotsinkielisyyskorotus

perushinta x 0,12 x kunnan ruotsinkielisten 6-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

Vieraskielisyyskorotus

perushinta x 0,2 x kunnan vieraskielisten 6-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

3.2.2. Kotikuntakorvaukset

Koska esi- ja perusopetuksen valtionosuudet maksetaan kunnille kunkin kunnan oppilasikäluokan perusteella, järjestelmä edellyttää kotikuntalaskutusta oppilaan käydessä koulua muussa kuin oman kunnan koulussa (toisen kunnan, kuntayhtymän, valtion tai yksityisen ylläpitämässä oppilaitoksessa). Oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvausta 6-15-vuotiaasta tai muusta oppivelvollisuuttaan suorittavasta oppilaasta sille opetuksen järjestäjälle, jonka opetukseen oppilas on osallistunut. Valtiovarainministeriö hoitaa kotikuntalaskutuksen keskitetysti hallinnollisena palveluna ns. *clearing-järjestelmällä*.

Kotikuntakorvaus määräytyy oppilaan kotikunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten perusteella ja se on erisuuruinen 6-, 7-12- ja 13-15-vuotiaille. Valtiovarainministeriö vahvistaa kunnan kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain. Kotikuntakorvaus saadaan kertomalla **kotikuntakorvauksen perusosa** 6-vuotiaiden oppilaiden osalta **kertoimella 0,91**, 7-12-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,0** ja 13-15-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,35**. Muulle oppivelvolliselle oppilaalle (16-vuotiaat) kotikuntakorvaus määräytyy 13-15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen mukaan.

Kotikuntaa vailla olevien ja ahvenanmaalaisten osalta valtio maksaa kotikuntakorvauksen opetuksen järjestäjälle. Kielikoulujen kotikuntaa vailla olevien osalta kotikuntakorvaus on 57%. Valtio maksaa myös yksityisille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksiin liittyvän arvonnäveron osuuden, joka vuonna 2010 on 3,53 %.

Kotikuntakorvaus on **90 prosenttia** yksityiselle opetuksen järjestäjälle, joka on saanut opetuksen järjestämisluvan 31.7.1998 jälkeen.

Sairaalaopetuksessa, koulukotiopetuksessa ja lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan opetuksessa kotikuntakorvausta voidaan laskuttaa erikseen koulun keskimääräisiin toteutuneisiin nettokustannuksiin asti oppilaan hoito- tai koulupäivien mukaan.

Kotikuntakorvauksen perusteena olevat **oppilaat ja niiden kotikunnat** määräytyvät **varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopun tilanteen (31.12.) mukaan**. Vuoden 2010 kotikuntakorvaukset määräytyvät kuitenkin poikkeuksellisesti 20.9.2009 oppilaiden ja niiden 31.8.2009 määräytyvien kotikuntien mukaan. Kotikuntakorvauksia ei tarkisteta rahoitusvuoden lopussa.

Lisätietoja antaa tarvittaessa valtiovarainministeriössä:

Sanna Lehtonen (09) 160 33164

Markku Nissinen (09) 160 32211

Rainer Alanen (09) 160 32203

3.3. Opetusministeriön hallinnoima rahoitus

Opetusministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaisen toiminnan osalta, jota valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien ikäluokkapohjainen valtionosuus ei kata. Opetusministeriön hallinnoimasta osuudesta rahoitusta säädetään *opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009)*.

Opetusministeriön hallinnoima esi- ja perusopetuksen rahoitus:

- lisäopetuksen rahoitus
- maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus
- muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus
- perusopetuksen aineopetuksen rahoitus
- pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus
- sisäoppilaitoslisä
- koulukotikorotus
- joustavan perusopetuksen lisärahoitus
- rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen
- ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus
- valtionosuusuudistuksen muutoksen tasaus avustuksella (koskee vain yksityisiä opetuksen järjestäjiä)
- yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset

Opetusministeriö päättää hallinnoimastaan rahoituksesta järjestäjäkohtaisesti. Rahoitus perustuu oppilasmääriin ja oppilasta kohti vahvistettaviin yksikköhintoihin. Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osuudella, joka on 3,53 prosenttia vuonna 2010.

3.3.1. Rahoituksen määräytyminen

Määritelmät:

Kotikuntakorvauksen perusosa: Valtiovarainministeriö vahvistaa kunnan kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain (ks. kohta 3.2.2.).

Perusopetuksen perushinta: Esi- ja perusopetuksen valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävä valtakunnallinen perushinta, jonka valtiovarainministeriö vahvistaa vuosittain. Perushinta vuonna 2010 on 6 604,64 euroa.

Sijaintikunta: Kunta, jossa opetuksen järjestäjän perusopetus pääasiassa järjestetään.

Oppilasmäärät: Opetuksen järjestäjän opetuksessa 20.9. olevat oppilaat

Lisäopetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään lisäopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **1,21** kerrotaan perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijamäärällä.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **2,39** kerrotaan opiskelijamäärällä.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa 1.8.2009 alkaen yhden vuoden oppimäärää (PoL 628/1998, 9 §)

Rahoitus muuttui vuoden 2010 alusta jälkikäteisestä rahoituksesta tilastointipäivien mukaan määräytyväksi rahoitukseksi. Vuoden 2010 rahoituksen **lisäksi** myönnetään siirtymävaiheen rahoituksena puolen vuoden rahoitus syksyn 2009 osalta (RahL 1705/2009, 72§).

Muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään muille kuin oppivelvollisille järjestettävään perusopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **1,35** kerrotaan oppilasmäärällä.

Rahoitus koskee yli 16-vuotiaita sisäoppilaitoksessa opiskelevia oppilaita ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia 5-vuotiaita esiopetusoppilaita.

Muiden yli 16-vuotiaiden opiskelijoiden osalta edellä mainittua hintaa **alennetaan 49 prosentilla**.

Perusopetuksen aineopetuksen rahoitus

Muille kuin oppivelvollisille tarkoitetun perusopetuksen oppimäärään kuuluvien yksittäisten oppiaineiden suorittaminen tuli rahoituksen piiriin vuoden 2010 alusta. Suoritetut kurssit muunnetaan laskennalliseksi opiskelijamääräksi jakamalla ne luvulla 15.

Opetuksen järjestäjälle myönnetään perusopetuksen aineopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan kertomalla valtion **talousarvion rajoissa vahvistettu yksikköhinta** laskennallisella oppilasmäärällä.

Vuonna 2010 aineopetuksen yksikköhinta on **3 537,88** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta **3 662,77**.

Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus

Perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden perusrahoituksen (6-15-vuotiaiden VM rahoitus ja 6-16-vuotiaiden kotikuntakorvaukset sekä 5-vuotiaiden esiopetusoppilaiden ja yli 16-vuotiaiden OPM rahoitus) lisäksi opetusministeriö

myöntää rahoitusta opetuksen järjestäjälle. Lisärahoitus ei koske maahanmuuttajien valmistavan opetuksen oppilaita eikä aineopetuksen oppilaita.

Kunnalle, kuntayhtymälle ja kyseiseen opetukseen luvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään korotuksena rahoitukseen euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta 2,41-kertaisena** kerrotaan pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasmäärällä ja siihen lisätään **perusopetuksen perushinta 1,45-kertaisena** kerrottuna vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden määrällä.

Vuonna 2010 vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden yksikköhinta on **25 493,91** euroa oppilasta kohti ja muiden pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden yksikköhinta **15 917,18**. Yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverolliset 3,53 %:lla korotetut yksikköhinnat ovat vastaavasti 26 393,85 ja 16 479,06 euroa oppilasta kohti.

Sisäoppilaitoslisä

Jos perusopetuslain mukainen opetus järjestetään sisäoppilaitoksessa, myönnetään opetuksen järjestäjälle sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien oppilaiden osalta rahoitusta euromäärä, joka on **26 prosenttia** ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta, josta säädetään rahoituslain 23 §:ssä. Vuonna 2010 sisäoppilaitoslisä on **2 717,64** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta on **2 813,58**.

Sisäoppilaitoslisä koskee kansanopistoissa järjestettävää perusopetusta ja niitä yksityisiä opetuksen järjestäjiä, jotka opetuksen järjestämisluvan perusteella järjestävät opetusta sisäoppilaitoksessa.

Koulukotikorotus

Yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle, jonka perusopetuksen järjestämisluvan mukaisena erityisenä koulutustehtävänä on koulukotiopetuksen järjestäminen, myönnetään koulukotiopetusta saavista oppilaista lisärahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta kerrottuna luvulla 1,51** kerrotaan koulukotiopetusta saavien oppilaiden määrällä.

Vuonna 2010 koulukotikorotus on **10 325,05** euroa oppilasta kohti sisältäen arvonlisäveron osuuden 3,53 prosenttia.

Joustavan perusopetuksen lisärahoitus

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa *joustavan perusopetuksen toimintaa*. Opetusta ja toimintaa toteutetaan pienryhmämuotoisesti osaksi koulussa ja osaksi työpaikoilla tai muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna, Lisäksi käytetään nuorten tukimuotoja, kuten ongelmien varhaista havaitsemista ja varhaisen puuttumisen keinoja sekä yksilöllisesti kohdennettuja tuki- ja neuvontapalveluja. Toimintaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä.

Perusopetuksen perusrahoituksen (VM:n rahoitus ja kotikuntakorvaukset) lisäksi opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin lisärahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Vuodelle 2010 opetusministeriö on **valtion talousarvion rajoissa** vahvistanut joustavan perusopetuksen **yksikköhinnaksi 3 300,00** euroa oppilasta kohti.

Joustavan perusopetuksen toimintaan vuonna 2010 maksetaan rahoitusta 72 kunnalle yhteensä 953 oppilaasta.

Rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen

Yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle myönnetään toiminnan aloittamiseen toiminnan aloittamiskauden alusta sen varainhoitovuoden loppuun, jolta järjestäjälle ei makseta kotikuntakorvausta, mainittua **kotikuntakorvausta vastaava euromäärä** laskettuna sijaintikunnan mukaan.

Ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus

Perusopetuslain mukaiseen ulkomailla järjestettävään opetukseen opetuksen järjestäjälle myönnetään rahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta** tai mainittu **perushinta korotettuna tai alennettuna** siten kuin valtioneuvoston ja opetusministeriön asetuksella säädetään, kerrotaan oppilasmäärällä. Alennus tai korotus voi olla enintään 20 %.

3.3.2. Valtionavustukset

Valtionosuusuudistuksen muutoksen tasaus avustuksella (koskee vain yksityisiä opetuksen järjestäjiä)

Opetusministeriö voi myöntää yksityiselle opetuksen järjestäjälle ylimääräistä avustusta valtionosuusjärjestelmän muutosten vaikutusten tasoittamiseksi. Vuodelle 2010 avustusta on myönnetty 43:lle perusopetuksen järjestäjälle. Avustus maksetaan muun valtionosuusrahoituksen mukana kuukausittain.

Yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset

Opetusministeriö voi myöntää ylimääräistä avustusta yksityisille opetuksen järjestäjille, joiden opetuksesta aiheutuvat kustannukset ovat erityisestä syystä huomattavasti keskimääräistä korkeammat.

3.3.3. Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen

Esi- ja perusopetuksen ennakkollinen rahoitus 2010 määräytyy edellä kerrotulla tavalla oppilasta kohden määrättyjen yksikköhintojen ja 20.9.2009 esi- ja perusopetuksen oppilasmäärien tulojen summasta.

Vuoden 2010 rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden (20.9.2009 ja 20.9.2010) oppilasmäärien keskiarvon mukaiseksi vuoden 2010 loppuun mennessä. Oppilasmäärää ei kuitenkaan oikaista joustavan perusopetuksen oppilaiden eikä aineopetuksen laskennallisen opiskelijamäärän osalta.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Opetushallituksessa Heli Lehtonen 040 348 7319